

Kako smo se igrali i istraživali svim osjetilima - projekt: Šuma

Katica Hurčak-Pavlaković, odgajateljica
Renata Karaman, pedagoginja
Dečki vrtić Budućnost, Zagreb

U Dječjem vrtiću Budućnost jedan je roditeljski sastanak s djecom na otvorenom pokrenuo pravu 'šumsku lavinu'. Skupine 'Jabučice', 'Leptiri' i 'Ljubičice' sa svojim odgajateljicama i roditeljima osmislile su projekt 'Šuma' koji im je tijekom jeseni 2012. i proljeća 2013. omogućio niz poučnih, kreativnih i smislenih boravaka u prirodi.

U ljeto 2011. na inicijativu roditelja skupine Ljubičica dogovorili smo kako ćemo prvi roditeljski sastanak u narednoj godini imati na Bundeku u jesen 2012. godine. Dogovoreno – učinjeno. Sastali smo se i uživali u brojnim igrama djece, roditelja i odgajatelja. U šumi koja nas je okruživala promatrali smo drveće, opipavali koru stabala, obgrlili debla rukama i razgovarali o različitosti stabala i lišća. Najzabavnije su ipak bile igre lišćem: skupljanje, valjanje, bacanje, preskakivanje hrpica lišća... Koliko su djeca šumu iskustveno doživjela, vidjelo se i po tome što su od tada počela donositi u vrtić različite plodine (češere, kestene, žireve...), lišće, kore drveta, grančice... Potaknuti njihovim interesom odlučili smo malo dublje upoznati šumu, njezine specifičnosti i zanimljivosti.

Šumska znatiželja

Aktivnostima koje su uslijedile željele smo zadovoljiti dječju znatiželju o velikoj raznolikosti šuma te pomoći djeci da iskustveno dožive važnost šuma (kao zajednica biljnih i životinjskih vrsta) za sveukupni život na Zemlji. Na prvom zajedničkom sastanku timova odgajateljica skupina *Jabučice*, *Ljubičice* i

Leptiri dogovorili su se što će zajedno u okviru tima raditi uvažavajući interese i dob djece. Velika prednost bila je u tome što su sve tri skupine smještene na katu, što je uvelike olakšalo planiranje vezano uz međugrupnu suradnju. *Jabučice* su se odlučile posvetiti više šumskim životinjama, a najmlađi *Leptiri* životinjama i kukcima isključivo kroz pjesmu pokret i glazbu. *Ljubičice* kao najstarija skupina upoznat će raznolikost lišća, raznolikost kore, vrste mahovina, vrste gljiva, kako žive šumske životinje, spoznati koje su koristi od šume (što nam šuma daje), te upoznati načine očuvanja šume (podmađivanje šume, recikliranje...). Na početku nas je zanimalo što djeca znaju o šumi. Na pitanje 'Što je šuma?', Ava je rekla: 'Šuma je priroda i hladno je', Marko: 'Šuma ima puno drveća i lišća'. Sven: 'U šumi ima puno životinja kao što je lisica, srna, zec... a ja sam vidio i mrave na kori.' Dogovoreno je da se u projekt uključe roditelji, članovi stručnog tima (pedagoginja) te djelatnici Botaničkog vrta. Iskustveno učenje djece odvijat će se u neposrednom prirodnom okruženju Botaničkog vrta, dvorištu vrtića te unutarnjim prostorima vrtića – sobama dnevnog

boravka skupina *Jabučice*, *Ljubičice* i *Leptiri*. Dogovorili smo se da ćemo na kraju našega projekta na razini tima pripremiti zajedničku malu predstavu u koju će se uključiti sve tri skupine.

Istraživanje okoline

Roditelji su se uključili u projekt donoseći plodine, lišće, grane crnogoričnog i bjelogoričnog drveća, mahovine, gljive, panjiće, drvene oblutke, raznolike kore časopise, slikovnice te različite slikovne materijale o šumi i prirodi. Veliku radost djeci su prčinjavali boravci u Botaničkom vrtu gdje su imali priliku u prirodnom okruženju igrati se i istraživati svim osjetilima. Pronalazili su različita stabla, hodali po korijenu, masirali se o deбло, osjetom dodira istraživali svojstva; glatko, hrapavo, mekano, tvrdo, mirisno, lomljivo, savitljivo, toplo, hladno. Nastojali smo da djeca što više koriste senzomotorički sustav. Istraživali smo okolinu putem osjetila i kretanja vlastitog tijela te na taj način stimulirali mozak. Tijelo je tako postalo osjetilni receptor u igri pokretom – Ja sam stablo u šumi koje ima deбло, krošnju, grane, listiće (pokreti istezanja, razgibavanja, treperenja, grčenja...). Ja

sam korijen i korjenčuljak... Šuma nam pjeva i priča nam (oslušujemo pjev ptica, šum lišća, pucketanje grančica pod nogama). Nakon promatranja drveća u prirodi i uočavanja razlike između zimzelenog i listopadnog drveća, napravili smo našu šumu od pedagoški neoblikovanog materijala (tuljci od toaletnog papira) u kombinaciji s prirodnim materijalima (grančice, mahovine, lišće...). Taj naš novi šumski centar nadopunjavali smo cijelu jesen, zimu i proljeće. Projekt se protezao kroz različite centre aktivnosti – istraživački, likovni, stolno-manipulativni, građevni, matematički, centar početnog čitanja i pisanja.

Dodir kore

Jedan od centara koji je privlačio najviše djece i izazvao veliki interes svakako je istraživački centar. U njemu su djeca opipavala iglice, dodirivala i mirisala mahovinu i gljive, uočavala različitost oblika boja i veličinu lišća, prešala lišće, opipavala češere, korijenje, plodine. Dodirivala su koru i uočavala njezinu hrapavost, glatkoću i boju. Na panjčićima smo preko godina naučili izračunati starost drveta. Naučili smo i zašto lišće pada, odnosno ne pada s drveća u jesen, zašto drveće spava zimi, koja je razlika između jele i smreke po rastu češera. Listajući časopis o šumskim životinjama Miha, Sven i Luka su se zainteresirali za otisak njihovih tragova u snijegu. Otiskivali smo životinjske tragove na bijeli papir i smjestili ih u našu malu šumu. Na dvorištu prekrivenom snijegom proveli smo tako zanimljivu igru: *pogodi po tragovima o kojoj je životinji riječ*. Tako su djeca sada u mogućnosti prepoznati trag medvjeda, zeca, jelena. Uočavali smo kako drveće zimi izgleda drukčije, promatrali ledenice. Uz pomoć drvenih oblutaka djeca su stvarala kreativne uratke poput raznih šumskih životinja medvjeda, vjevericu, sovu, zeca... Kombinacijom starih i novih materijala realiziralo se niz dobrih ideja koje govore o maštovitosti djece, kao npr. kućice za ptice od oblutaka i češera. Uz našu pomoć djeca su kaširanjem te kasnijim bojanjem

napravila panjčice s korijenjem. Na radionici s roditeljima uz pomoć panjića, grančica, lišća, češera napravili smo nove matematičke igre koje smo nazvali 'Sakupljači lišća', i 'Gladna vjeverica' – koja se djeci osobito sviđela. U centru početnog čitanja i pisanja imali smo mnoštvo slikovnica o šumi, enciklopedije, slike za opisivanje (drveće, plodine, lišće, životinja, mladunčadi...), puzzle, umetaljke, slagalice, slike u nizu za izmišljanje priča. Igrali smo se igara pridruživanja i uparivanja, npr. pridruživanje slike pojma jelena slovu 'J'. Pročitali smo puno tekstova u prozi i stihovima: *Bor, Jelen Jelenko, Zlatokosa i Tri medvjeda,*

Da sam drvo. Nakon čitanja tog teksta i razgovora o njemu, Dora je izjavila: 'Da sam ja drvo, željela bih da djeca od mene naprave drvene lutke.'

U likovnom centru imali smo puno pedagoški neoblikovanog materijala, materijala za modeliranje (tijesto, gлина, das masa, plastelin...) te prirodnog materijala. Djeca su se po prvi put susrela s različitim vrstama tla: crljenica, crnica, humus – te je bio veliki užitak slikati drvo zemljanim bojama ili crtati ugljenom i tušem. Od dječjih radova napravili smo izložbu u garderobi za roditelje. Tijekom projekta također smo naučili da šumu moramo paziti i čuvati. Kao što je Franka rekla: 'Šuma

Čest boravak djece u Botaničkom vrtu omogućio je djeci osjetilno istraživanje

istražujemo i stvaramo

Promatranje prirodnih pojava

Stolarski centar

Šumski centar

nam treba da udahnemo sa šumom čisti zrak i da beremo gljive.‘; Dora: ‘Šuma je kuća za ptice i životinje.‘; Dora B.: ‘Šuma je gdje medo živi i spava zimski san.‘; Kaira: ‘Šuma je dom za ptice, one rade gnijezdo na grani stabla‘; Miha: ‘Drvo ima jednu rupu na stablu i tamo može ući vjeverica i ako želi tamo živjeti onda živi.‘ Djevojčica Ava u vrtić je donijela CD s pričom

Crvenkapica. Iako priču djeca poznaju, verzija na CD-u im se osobito svidjela. Nakon uzastopnog višednevnog slušanja djeca su spontano počela igrati Crvenkapicu uvodeći neke nove zamišljene likove. Od kuće su donosila rekvizite; crvenu kapicu s plaštem, košarice. Dramatizacija priče je prerasla okvire jedne skupine jer su se elementi priče proigravali u međugrupnoj

suradnji sve tri skupine. Prateći interes djece odgajatelji su na sastanku tima došli na ideju da okosnicu priče iskoriste kao podlogu za zajedničku predstavu djece i odgajatelja.

Na Dan planeta Zemlje posadili smo stablo graba kako bismo ozelenjeli dvorište našeg vrtića. Promatrali smo stablo i brinuli o njemu, ima li sve što mu je potrebno za rast. Projekt smo završili u proljeće s listanjem drveća, cvjetanjem šumskog cvijeća te životinjskom mladunčadi. Kruna našeg projekta tako je dopunjena i izmaštana priča o Crvenkapici u kojoj su *Leptiri* osmislili plesne točke, *Jabučice* točke o životinjama, a *Ljubičice* su osmislile dramatizacije. Tako je naš projekt završio veselo uz pjesmu i ples, i to tamo gdje je i započeo – na Bundeku, u društvu djece, roditelja i odgajatelja skupina *Ljubičice* i *Jabučice*. Posebno nam je drago što smo dio projekta prezentirali na aktivu knjižničara u Gradskoj knjižnici za djecu i mladež u prosincu 2012. U travnju 2013. posjetila nas je Dječja TV i snimila prilog o vrijednim *Ljubičicama* i *Jabučicama* u igri s prirodnim materijalima. Uz iskustven doživljaj šume i poticajno materijalno okruženje, djeca su do spoznaje dolazila spontano, neposrednim iskustvom, istraživanjem, otkrivanjem, čuđenjem... Dječje čuđenje i divljenje za zanimljivosti šume bit će nam poticaj i smjernica za daljnji rad na ovu temu. Odgajatelji su izrazito zadovoljni procesom i produktom projekta. Timski rad polučio je sjajne rezultate na području doživljavanja, istraživanja i kreativnog izražavanja doživljaja šume na najrazličitije načine. Tijekom godine se ostvarivala i suradnja među skupinama koje su sudjelovale u projektu. Roditelji su bili iznimno zainteresirani i oduševljeni odabirom teme kao i samim aktivnostima i postignućima. Osvijestili su važnost boravka u prirodi s djecom te vrijednost igara na otvorenom. Također su dobili čitav niz ideja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena sa svojom djecom u igri, istraživanju i učenju s prirodnim materijalima.